

Alkmadders

NUMMER 147 - JAARGANG 37 - SEPTEMBER 2019
KWARTAALUITGAVE STICHTING OUD ALKEMADE

In dit nummer o.a.:

Nieuwe tentoonstelling
'Topsporters uit Alkemade'

Schansen in Alkemade 1573 - 1840

Onderscheiding voor Jan van der Zwet

Jan Wesselman ging zijn eigen gang

Het bakkersgezin Luyten op de
Nieuwe Wetering

37e jaargang, september 2019, nummer 147
Kwartaaluitgave van de Stichting Oud Alkemade.
Opgericht 16 december 1980.

Redactie

Alfred Bakker
Sjaak Bouwmeester
José van der Meer-van der Zwet (eindredactie)
Fons van Rijn
E-mailadres van de redactie:
alkmadders@ziggo.nl

Foto's (tenzij anders vermeld)

Leo Stiens en Agnes Turk
Archief Stichting Oud Alkemade

Donateursbestand en adreswijzigingen

Leon Hogenboom
06-531 93 655 of per e-mail:
hogenboomleon@gmail.com

Donateurschap

Nieuwe donateurs zijn van harte welkom.
U kunt zich aanmelden via onze website,
per e-mail via info@stichtingoudalkemade.nl
of telefonisch bij het secretariaat: 071-501 83 26.
De minimumdonatie bedraagt € 20,- per jaar,
te voldoen op bankrekening NL09 INGB 0005 4356 41
van Stichting Oud Alkemade. Per post ontvangen van
Alkmadders kost € 12,00 per jaar extra.

Losse nummers van het museum

Deze kosten € 5,75 en zijn verkrijgbaar tijdens de
openingsuren van het museum.

Openingstijden

Het Museum Oud Alkemade is geopend op
zondagmiddag van 14.00-17.00 uur en op
dinsdagmiddag van 13.30-16.00 uur.
In de maanden juli en augustus en op 1e Paasdag,
1e Pinksterdag en 1e en 2e Kerstdag is het
museum gesloten. Op 2e Paasdag en 2e Pinksterdag
is het museum wel open.

Secretariaat

Annelies van Wieringen (071-501 83 26)

Bezoek- en postadres Stichting Oud Alkemade

Saskia van Uylenburchlaan 22
2377 CE Oude Wetering
Telefoon: 071-3312168
E-mail: info@stichtingoudalkemade.nl
Website: www.stichtingoudalkemade.nl

De Stichting Oud Alkemade heeft de culturele ANBI-status
en betaalt daarom geen schenk- of erfbelasting. Uw schen-
king komt dus geheel ten goede aan de activiteiten van de
Stichting Oud Alkemade.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar
gemaakt door middel van druk, microfilm of op welke andere wijze ook,
zonder voorafgaande toestemming van de redactie.

INHOUD:

Van het bestuur	1
Varia	2
Uitnodiging voor de donateursavond	3
Tentoonstelling Topsporters uit Alkemade geopend	4
Groep 6 op bezoek in het museum	5
Schansen in Alkemade 1573 - 1840	6
Onderscheiding voor Jan van der Zwet	10
Schenken aan Oud Alkemade	11
Jan Wesselman ging zijn eigen gang	12
Een energiecentrale in Oud Ade?	13
Het bakkersgezin Luyten op de Nieuwe Wetering	14
De bakkerskar van Bakkerij Van Pelt	16
De Bullebak	18
Files in Alkemade	19

Van het bestuur

Beste donateurs,

Het nieuwe seizoen is weer van start gegaan

Voor de meesten van u is de vakantie weer voorbij en dat komt goed uit, want bij ons gaat het nieuwe seizoen weer volop beginnen. We pakken groots uit met de tentoonstelling "Topsporters uit Alkemade". Deze tentoonstelling is met veel zorg en heel veel arbeid samengesteld door Sjaak Bouwmeester en Wils Akerboom. Het resultaat mag er zijn. Een geweldige prestatie en een groot compliment aan deze mannen. Een bezoek is zeker de moeite waard!

In de tentoonstelling wordt teruggekeken naar de vele kampioenen die onze voormalige gemeente rijk is en die nu weer eens in de schijnwerpers staan voor hun geweldige prestaties.

De opening was op 8 september en de tentoonstelling loopt tot en met eind juni 2020. U heeft dus alle tijd om het museum te komen bezoeken.

Dank-je-wel-dag

Bijna alle vrijwilligers van Stichting Oud Alkemade waren aanwezig op de Dank-je-wel-dag op 23 augustus om ze te bedanken voor het vele werk en de inspanningen van het afgelopen jaar, en om de start van het nieuwe museumseizoen in te luiden.

Het begon met een bezoek aan De Veense Bukker, er was een uitleg en rondleiding door De Veense Tuin en een leuke rondvaart door de Veense Westpolder. Het prachtige weer maakte van deze middag een bijzonder geslaagd uitje.

Hierna hebben we met zijn allen nog een paar uurtjes gezellig doorgebracht in ons eigen museum met afsluitend een heerlijk buffet. Het was heel gezellig en goed om elkaar weer eens op een informele manier te ontmoeten. Met dank aan de organisatie!

Ik hoop u allemaal weer te ontmoeten in ons museum want er is weer veel te zien.

Met vriendelijke groet,

Lex van der Zwet, voorzitter Stichting Oud Alkemade

De nieuwe
tentoonstelling over
topsporters uit
Alkemade.

Beste lezer,

Na een mooie zomer ligt er weer een bijzonder gevarieerde Alkmadders voor u met mooie verhalen uit het verre en recente verleden. Wist u bijvoorbeeld hoe de straten Noordschans en Zuidschans aan hun naam komen? Het blijkt dat er in de tijd van de Tachtigjarige Oorlog al schansen in onze gemeente werden aangelegd. Minder lang geleden, tijdens de Tweede Wereldoorlog, heeft Jan van der Zwet gevochten bij de Grebbergen. Ter gelegenheid van Veteranendag 2019 ontving hij hiervoor het oorlogs-mobilisatiekruis. Een waardig erbetoon.

Vorig jaar eindigde na veertig jaar het 'contract' dat Jan Wesselman, alias Jan de Strijker, met de weergoden had afgesloten om tijdens de Veense kermis mooi weer te hebben. En prompt regende het met de kermis. Hoe zou het dit jaar verlopen? We weten het pas als het weer achter de rug is. Voor degenen die Jan niet gekend hebben, doen we nog maar eens uit de doeken wat deze 'magnetiseur' voor veel mensen betekend heeft.

We vonden het leuk om voor de rubriek 'Hoe was het vroeger om kind te zijn' een verhaal te krijgen van Wim Luyten over zijn tijd als zoon van de bakker op Nieuwe Wetering. Wilt u ook uw verhaal eens aan ons vertellen? Schroom niet, het is altijd interessant om persoonlijke herinneringen aan vroeger aan het papier toe te vertrouwen.

Voor de echte verhalen over de topsporters uit voormalig Alkemade moet u in het museum zijn. De vele bekers, medailles, kledingstukken en andere attributen spreken voor zich. Daar hebben wij weinig aan toe te voegen.

We eindigen deze Alkmadders weer eens met een leuke column van Piet Pouw. Veel leesplezier, we houden ons graag aanbevolen voor uw reacties: alkmadders@ziggo.nl.

José van der Meer-van der Zwet, eindredacteur

In memoriam Aad van Benten

Op 17 juli bereikte ons het bericht dat op 79-jarige leeftijd is overleden onze oud-medewerker Aad van Benten. Aad is na zijn pensionering bij het waterschap De Oude Rijnstromen in 2004 als vrijwilliger bij de Stichting Oud Alkemade gekomen. Aad had voordat hij bij het waterschap werkte veel ervaring opgedaan als timmerman bij diverse aannemers. Hier heeft Oud Alkemade veel profijt van gehad, want de meest vreemde klussen nam Aad ter hand. Of het nu timmeren, schilderen of metaalbewerking was, niets was Aad te veel en zoals op zijn rouwkaart stond: "wat zijn ogen zagen maakten zijn handen." Een van de dingen waar Aad veel werk aan gedaan heeft zijn de vuurtorens die nu bij het museum staan. Aad was een enthousiast medewerker en draaide ook mee bij de zondagendiensten in het museum waar hij ondanks zijn beperking veel kon vertellen. In 2015 is Aad het wat langzamer aan gaan doen omdat hij wat vergeetachtig

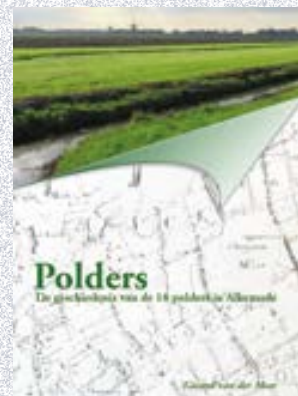
werd en het allemaal wat moeilijker werd voor hem. In 2016 is hij helemaal gestopt bij Oud Alkemade. Bestuur en medewerkers bewaren goede herinneringen aan Aad.

Aad van Benten in de werkplaats.

Polders - De geschiedenis van de 18 polders van Alkemade

Wilt u alles weten over de 18 polders uit onze voormalige gemeente, of zoekt een leuk en bijzonder geschenk voor iemand die geïnteresseerd is in dit onderwerp? Koop dan in het museum Oud Alkemade of bij Veenerick Boek en Kantoor dit mooi uitgevoerde boek, geschreven door Gerard van der Meer. Gerard, oud-voorzitter van Stichting Oud Alkemade, heeft de afgelopen jaren intensief gewerkt aan dit boek dat wel zijn levenswerk genoemd mag worden. Het is gebaseerd op zijn artikelen in Alkmadders van de afgelopen jaren, aangevuld met nieuwe informatie, veel kaarten en prachtige foto's. Het boek telt 173 pagina's en kost € 20,00. Het is ook te bestellen via de webshop van Veenerick, ISBN 9789423712371.

Artikelen te lezen op de website

Met enige regelmaat verschijnen op onze website artikelen uit oude Alkmadders. Ook andere verhalen die interessant zijn maar niet in Alkmadders zijn opgenomen, kunnen hier een plekje krijgen. Kijk eens op www.stichtingoudalkemade.nl onder de button **Publicaties – Overige artikelen**.

Uitnodiging voor de donateursavond

U wordt van harte uitgenodigd voor de Donateursavond in ons museum met een 'optreden' van René Bastiaanse. Kenmerkend voor René Bastiaanse is in het bijzonder zijn manier van presenteren. Als een wervelstorm, vervuld van enthousiasme, stelt hij zijn gehoor op de hoogte van de cultuur die zo sprekend voorkwam in het dagelijkse leven in Alkemade. Zijn wetenswaardigheden zijn doorspekt met anekdotes en humor.

René Bastiaanse.

Pieter van Ruiten over zijn kennismaking met René Bastiaanse: "René is een bekend historicus. Sommigen kennen hem van het televisieprogramma De Wandeling. Hij is directeur van een Historisch Informatiecentrum. Hij kan als geen ander vertellen over wat er vroeger (1900-1970) in de toenmalige gemeente Alkemade gebeurde: over grote gezinnen... de invloed van mijnheer pastoor... de positie van de vrouw... de seksuele moraal ... Waarbij hij op de achtergrond meer dan honderd foto's laat passeren.

Tot besluit een quizje, weer aan de hand van foto's, film- en geluidsfragmenten. En dat alles met een enorme hoeveelheid humor en zonder dat je je - als toehoorder

Meisjes leerden 'katholiek' koken.

- ook maar één moment vervelt. Ik heb ademloos naar zijn presentatie zitten luisteren en kreeg herhaaldelijk het idee dat ik zat te luisteren naar de cabaretier Fons Jansen. Wat 'n meesterverteller! Of, zoals we in dan de Veen zeggen: wat 'n geweldige anmeakaarprosser".

Het grote gezin als katholiek ideaal.

Wanneer:
vrijdag 25 oktober
Waar:
in het Museum Oud Alkemade
Hoe laat:
20.00 uur;
het museum is open
vanaf 19.30 uur.
De toegang is gratis.

Dank-je-wel-dag voor medewerkers Oud Alkemade

Een impressie van de gezellige middag bij De Veense Bukker, De Veense Tuin en de rondvaart door de Westpolder met Bob on Board.

Tentoonstelling Topsporters uit Alkemade geopend

Sjaak Bouwmeester

Na bijna twee jaar voorbereiding is zondag 8 september de tentoonstelling geopend over topsporters uit de voormalige gemeente Alkemade. Op de tentoonstelling zijn bakers, medailles, foto's, krantenknipsels en sportattributen te bewonderen die in veertig verschillende sporten, zowel individueel als in teamverband, door de sportvrouwen en -mannen zijn gewonnen. De sporters die wij benaderden om hun prijzen beschikbaar te stellen voor de tentoonstelling waren zonder uitzondering heel enthousiast.

Het is ook verrassend om te zien dat er zoveel sporters uit Alkemade bij de verschillende kampioenschappen op het erepodium hebben gestaan. Bij de Nederlands kampioenschappen individueel en/of in teamverband maar liefst 95 keer, waarvan er 73 een gouden medaille veroverden. Bij de Europese kampioenschappen zijn dat er 13, waarvan 9 maal goud. Op de Wereldkampioenschappen werd 16 maal goud, 5 maal zilver en 4 maal brons veroverd. Op de Olympische spelen werd 4 maal goud, 4 maal zilver en 1 maal brons behaald. Een ongelooflijk aantal, waarbij wel bedacht moet worden dat er sporters zijn die meerdere malen goud of zilver gewonnen hebben. Er zijn een paar sporters die daar een groot aandeel in hebben gehad. Zo heeft wielrenner Joop Zoetemelk met goud op de Olympische Spelen, winnaar van de Tour de France, de Ronde van Spanje, wereldkampioen en diverse malen Nederlands kampioen in totaal 320 overwinningen geboekt in zijn twintigjarige carrière.

Ook zwemster Femke Heemskerk heeft ongelooflijk veel gewonnen. Op NK's, WK's, EK's en Olympische Spelen veroverde zij meer dan veertig medailles.

Shorttrackster Monique Velzenboer leverde in 1984 op de Olympische Spelen van Calgary een fantastische prestatie door goud, zilver en brons te winnen.

Onder grote belangstelling werd de openingshandeling verricht door Mary van der Meer en haar dochter Claudia van de Heiligenberg. Mary werd in 1979 met het damesteam van Alkmania landskampioen en speelde ook een vijftal interlands met het Nederlands dameselftal. Claudia werd in 2007 landskampioen met Ter Leede en in 2008, 2009 en 2010 met AZ 67. Ook won zij twee keer de K.N.V.B.-beker en in 2009 een bronzen medaille op het Euro-

De gele trui van de Tour de France, de regenboogtrui en de racefiets waar Joop Zoetemelk veel wedstrijden mee won zijn te zien op de tentoonstelling.

De door Femke Heemskerk gewonnen prijzen en beschikbaar gestelde spullen.

Ook van Monique Velzenboer zijn attributen uit haar schaatsperiode te zien.

De openingshandeling door Mary en Claudia onthulde een fraai overzicht van de prestaties van het damesvoetbal in Alkemade, waarin overigens ook Karin Legemate een grote rol speelde.

pees kampioenschap voor dames. Mary en haar dochter Claudia zijn uniek in het Nederlands damesvoetbal, zij zijn de enige moeder en dochter die beiden in het Nederlands dameselftal hebben gespeeld.

Na de openingshandeling konden alle bezoekers de prachtige tentoonstelling bekijken.

Groep 6 op bezoek in het museum

Lous Hoefnagels

Stichting Oud Alkemade had al jaren de wens om een scholenproject op te zetten, opdat alle kinderen uit de voormalige gemeente Alkemade tijdens hun basisschooltijd minimaal eenmaal in het Museum Oud Alkemade zouden komen. Ook bij de cultuurgroep van de basisscholen leefde die wens.

De afgelopen jaren hadden Leo Stiens en ik diverse malen vragenlijsten samengesteld bij tijdelijke tentoonstellingen, maar daar werd slechts mondjesmaat gebruik van gemaakt.

Ik ben lid geweest van de cultuurgroep en toen ik met pensioen ging had ik beloofd om een programma in elkaar te zetten waar elk jaar gebruik van zou kunnen worden gemaakt. Dat viel mij tegen; zoiets in je eentje bedenken bleek niet eenvoudig, maar de wens bleef bestaan.

In het najaar van 2017 kwamen twee leden van de scholencultuurgroep, twee leden van Kunstmenu*, Sjaak Bouwmeester en Dick van der Hulst namens Stichting Oud Alkemade en ikzelf voor de eerste maal bijeen om te brainstormen met elkaar. Dit wierp direct zijn vruchten af. Ideeën te over, dus de groep kwam al snel een tweede, derde en vierde keer bij elkaar. De ideeën werden uitgewerkt en het waren er zoveel, dat er zelfs geschrapt moest worden. Er bleven tien activiteiten over. April 2018 werd er proefgedraaid met groep 6 van De Klimboom. De kinderen waren erg enthousiast, maar nadat er geëvalueerd was, werden er twee onderdelen geschrapt. Het tijdsaspect was namelijk erg belangrijk.

Schoolbezoek van start gegaan

Op 20, 21 en 22 maart 2019 was het dan eindelijk zover: alle groepen 6 van de vijf basisscholen, zes groepen in totaal, zijn anderhalf uur op bezoek geweest. De leerkrachten hadden twee weken daarvoor al tips ontvangen hoe ze de kinderen het beste konden voorbereiden en ook tips hoe ze terug op school het bezoek kunnen verwerken.

De kinderen werden in groepjes verdeeld en er waren acht activiteiten: spelen met oud speelgoed, weeg- en kijkopdrachten in de winkel, typen op oude typemachines nadat de oude burgemeesterskamer was bezocht, een zelfgemaakt memoryspel gemaakt met oude voorwerpen uit het museum die tegenover nieuwe voorwerpen moesten worden geplaatst, bezoek aan de zolder waar alle kinderen een vraag over een voorwerp mochten stellen, informatie over het mooie doopvont uit de afgebroken Petrus' Bandenkerk met daaraan opdrachten gekoppeld, rondleiding over de tijdelijke tentoonstelling en een speurtocht.

Bij de afsluiting werden er tops en tips gevraagd aan de kinderen. De tops waren niet van de lucht en bij alle scholen waren de tips hetzelfde: langer typen, langer op de zolder, langer met het speelgoed spelen, enz. Enthousiast en met een 'terugkomkaartje' om samen met een volwassene nog eens gratis terug te mogen komen, verlieten de kinderen het museum.

Wegens succes op herhaling

De vrijwilligers die aan het project hebben meegewerkt waren na afloop zeer voldaan en er is afgesproken om dit project elk jaar met de groepen 6 te herhalen. Er is een minutieus stappenplan gemaakt, dus deze bezoeken kunnen daadwerkelijk elk jaar herhaald en eventueel aangepast worden. Een vereiste is wel dat er bij elk bezoek minimaal vier vrijwilligers aanwezig moeten zijn, maar hopelijk zal dat geen belemmering zijn, want ook de vrijwilligers waren enthousiast. Een leerkracht, die op de site van Kunstmenu een evaluatie had achtergelaten, gaf elke aspect een 'zeer goed' en als cijfer een 10 en iedereen weet uit ervaring dat leerkrachten niet snel een 10 geven. Bij mij leeft de wens om het museum sowieso wat kindvriendelijker te maken, zodat er niet alleen tijdens het scholenbezoek enthousiaste kinderen rondlopen. De jeugd heeft de toekomst, nietwaar?

* De basisscholen zijn aangesloten bij Kunstmenu, een organisatie die, gesubsidieerd door de gemeente Kaag en Braassem, culturele activiteiten aanbiedt aan de scholen. Zo bezoekt elke groep elk jaar o.a. een museum en een theatervoorstelling of film. Vanaf maart 2019 is daar een bezoek aan het museum van de Stichting Oud Alkemade bijgekomen. Ook dit bezoek wordt gesubsidieerd door de gemeente Kaag en Braassem. Voor elke groep 6 die het museum bezoekt krijgt de Stichting een geldbedrag.

Schansen in Alkemade 1573-1840

Alfred Bakker

In Alkemade hebben vier schansen gelegen. In Oude Wetering wijzen twee straatnamen op de globale ligging van de Noord- en de Zuidschans. Een derde schans lag ten noorden van Kaag-dorp. De vierde lag op het eiland Faljeril bij de Kaag. Wat is een schans eigenlijk en waarom werden ze in Alkemade aangelegd? In dit artikel beantwoorden we deze vragen en gaan we in op de betekenis van de schansen.

Straatnaambord van de Zuidschans.

Schans

Een schans is een uit aarde opgeworpen versterking waarvan de plattegrond kan variëren. De hoofdvorm van de schansen in Alkemade was vierkant, met op de hoeken bastions. In de bastions en langs de borstweringen stonden kanonnen opgesteld. De soldaten in de schans waren bewapend met snaphanen (geweren). De aarde van de schans kwam uit de gracht die er omheen gegraven werd. Aanvullende aarde werd verkregen uit het omliggende bouw- of weiland.

Principe van een plattegrond van een schans.

Over de gracht was een ophaalbrug gebouwd, die toegang gaf tot de achterzijde van de schans. Binnen de schans stonden houten gebouwen voor de commandant, de manschappen en de opslag van voedsel en munitie in de vorm van kogels, lonten en kruit.

Datering en functie

Twee schansen in Alkemade zijn aangelegd tijdens het beleg van Haarlem, dat plaatsvond van 11 december 1572 tot 12 juli 1573. De Noordschans kan op begin april 1573 gedateerd worden. Bekend

is dat kolonel Charles de Trello het bevel voerde over een vendel soldaten in Aalsmeer. Willem van Oranje gaf hem in maart 1573 bevel om naar Oude Wetering te gaan en daar een versterking op te werpen en te verdedigen. Gelijktijdig is toen een schans ten noorden van Kaag-dorp op het Kagereiland aangelegd.

Ze waren een uitvalsbasis voor de bevoorradiging van de belegerde stad en moesten voorkomen dat Spaanse schepen de Hollandse binnenwateren invoeren. Toen de geuzen de slag op het Haarlemmermeer eind mei 1573 verloren, vluchtten ze met hun schepen naar de schansen.

De eerste Spanjaarden kwamen begin augustus 1573 in Alkemade. Na het op 8 oktober 1573 opgegeven beleg van Alkmaar verschenen zij in grotere getale in oktober 1573 voor de muren van Leiden. Zij hadden toen al een nieuwe schans op Faljeril gebouwd en de twee schansen in Oude Wetering bezet.

De schansen in Alkemade werden opgenomen in verdedigingslinies rondom Leiden die ontzet door de troepen van Willem van Oranje moesten verhinderen. Nadat Zuid-Holland onder water gezet was, waardoor de Spanjaarden het beleg moesten opgeven, kwamen de schansen weer in handen van Oranje. De zuidelijke oever van het Haarlemmermeer bleef in de frontlinie liggen tot de Spanjaarden in 1577 wegtrokken uit Haarlem.

Tijdgenoten

We beschikken over verslagen van Spanjaarden, van een Engelsman én Hollandse documenten die licht werpen op de schansen tijdens de oorlog die van 1572-1577 in en rond Alkemade woedde. Als eerste een rekening van 13 maart 1573, opgemaakt door Sijmon Jansz., schout van Alkemade, met als secretaris Jacob Meijnerstsz. Zij woonden in Oude Wetering. In de rekening zijn allerlei uitgaven verantwoord. Het ging om reiskosten en verteringen door soldaten, schippers en

pioniers. Er was munitie, proviand en turf vervoerd per paard, schip of slee naar Sassenheim, waar Oranje een groot legerkamp had tijdens het beleg van Haarlem. De declaraties van de pioniers betroffen het graven van schansen. De Kaag en Oude Wetering worden niet genoemd, wel Aalsmeer en Sassenheim.

Een tweede - onmiskenbare - aanwijzing voor schansen in Alkemade komt uit een brief van Alva's zoon Don Frederik. Hij voerde het bevel over het beleg van Haarlem. Kort na de Spaanse overwinning op het Haarlemmermeer stuurde Don Frederik een brief naar zijn vader. Hij schreef dat de Spaanse aanvoerder en stadhouder van Holland Maximiliaan van Hénin, graaf van Bossu, een deel van de Hollandse rebellen de waterweg in joeg "die naar Gouda voert; een ander deel vluchtte een waterweg in die naar Leiden voert. Bossu had hen nog achterna willen gaan, maar hij werd tegengehouden door de ver-schansingen die de vijand bij de monding van deze wateren had aangelegd om de toegang te bewaken".

Ten slotte is er een ooggetuigenverslag van de Engelse huursoldaat Roger Williams. Hij was in dienst van Oranje en in mei 1573 gelegerd in de Kaag, van waaruit hij deelnam aan de slag op het Haarlemmermeer. Williams verhaalt hoe zijn onbekwame bevelhebbers "escaped to the Cage, a place of ours, where we kept garrison". Anderen zochten hun toevlucht in Oude Wetering. De passages maken duidelijk dat er bij de Kaag en bij de mond van de Oude Wetering schansen lagen. Die laatste schans kan niet anders dan de Noordschans zijn geweest. In de aanloop naar het beleg van Leiden arriveerde Francisco de Valdés begin augustus 1573 in Oude Wetering. Hij schreef vanuit die plaats drie brieven naar Alva en zijn secretaris Juan Albornoz, waardoor we de aanleg van de Zuidschans kunnen dateren. In een vierde brief uit Sassenheim beschreef hij zijn plan om een nieuwe schans te bouwen op Faljeril.

Francisco de Valdés (1649) door Cornelis de Visscher.

Valdés over de schansen in Alkemade

Op 3 augustus 1573, om precies te zijn om vier uur 's middags, schreef Francisco de Valdés een brief aan zijn opperbevelhebber Alva die begint met de woorden: “En llegando esta mañana a este village de oude vaterin”. In vertaling: “Bij aankomst deze morgen in dit dorp van Oude Wetering.”

Hij vervolgt met de constatering dat de plaats beschikt over een fort dat de vijanden hebben gemaakt bij de mond van het kanaal in het Haarlemmermeer. De locatie ervan is strategisch door het vele water rondom. Omdat Valdés zich te weer moest stellen tegen het kanon van de rebellen, zag hij zich gedwongen om “een ander fort te maken bij de andere uitmonding van het kanaal”. Valdés dacht de klus in twee dagen te kunnen klaren.

Op 6 augustus 1573 schreef Valdés aan Albornoze dat hij de twee schansen in Oude Wetering bezet had met Duitse

Noord- en Zuidschans.

huursoldaten en dat de weg via Ouderkerk naar Amsterdam nu veilig was. Aan Alva beschreef Valdés dezelfde dag vanuit Sassenheim de strategische situatie bij de Kaag. Hij legde hem het plan voor om te genover het “oude fort” (aangelegd op bevel van Oranje) ten noorden van het dorp een nieuw fort te bouwen op het eiland met aan weerszijden een “klein kanaal” en een “groot kanaal van Leiden”. Uit het kaartje dat de brief vergezelde blijkt onmiskenbaar dat het om de schans op Faljeril ging. Zoals bekend is Valdés' plan daadwerkelijk uitgevoerd.

Na het ontzet van Leiden

Nadat Leiden op 3 oktober 1574 was ontzet, bezocht Oranje de stad. Op 8 oktober 1574 stelde hij zich op de hoogte van de schans bij de Kaag, de “sleutel van het Haarlemmermeer”. De schans kreeg een flinke bezetting. Op weg naar de schans bij Alphen aan den Rijn passeerde Oranje de Noord- en Zuidschans in Oude Wetering. Hij stelde Leidse magistraten zoals burgemeester Van der Werff en Jan van der Does verantwoordelijk voor de voedselvoorziening en bewapening van de soldaten die de schansen bemanden.

In dezelfde oktobermaand gaf de “magistraat van Leiden” opdracht aan Hans

De schans bij de Kaag. Beide kaarten zijn details uit de ingekleurde kaart van Braun en Hogenberg (1575) gebaseerd op die van Hans Liefcrinck (1574).

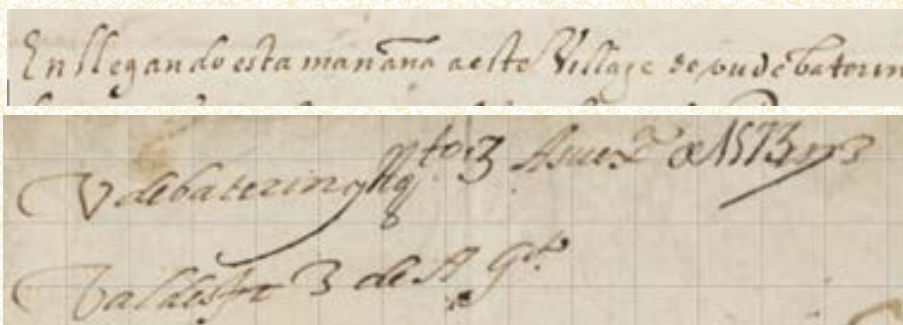
Liefcrinck om een kaart van de omgeving te maken. Specifiek moesten “de schansen op de Oude Weteringhe ende de Kaeghe” getekend worden. Men wilde zich op de hoogte stellen van de ‘state of the art’ van de ingenieurs uit Spanje en Italië waar de vestingbouwkunde op een hoog peil stond.

Rust aan het front

Een jaar lang was het rustig aan het front bij het Haarlemmermeer. Vanuit de schansen langs de zuidoever van het meer voeren de schepen van Oranje naar de westoever, waar ze lokale boeren beroofden van hun scheepslading, zoals hooi. Maar ook was er een wapenstilstand in augustus 1575, opdat de dorpen tussen Haarlem en Leiden turf konden kopen in Aalsmeer.

Nicolaas Ruyschaver als kolonel van Oranje (Prent door Jacob Houbraken (1698-1780), Rijksmuseum Amsterdam.

De eerste zin uit de brief van Valdés aan Alva van 3 augustus 1573 en de datum met zijn ondertekening.

De handtekening van Nicolaas Ruychaver.

Het Staatse garnizoen in Oude Wetering stond in de eerste helft van 1575 onder bevel van Nicolaas Ruychaver. Zijn manschappen verrichtten grondwerk aan voetpaden en kades, wat tot klachten in Hoogmade en Rijpwetering leidde. Oranje wees Van der Werff in augustus 1575 op de gebrekkige proviandering van de schans bij Alphen aan den Rijn. De manschappen moesten genoeg bier, brood en haring hebben. Een jaar later moest Van der Does de munitievoorraad in Alphen en Oude Wetering op peil brengen.

Aanval op de Noordschans

Vanuit Amsterdam vertoonde zich regelmatig een vloot op het Haarlemmermeer. Op 9 oktober 1575 verschenen tien schepen bij de monding van de Oude Wetering. De Noordschans werd toen bemand door troepen onder bevel van hopman Joan (of Joachim) Schetter. Zijn naam wijst op een Duitse huurling. Schetter bemande vijf schepen met een vendel soldaten waarmee hij de Amsterdamse schepen aanviel. Nadat de Amsterdamse kapitein en de meeste bemanningsleden gesneveld waren, wist hij “het beste van de tien” schepen te bemachtigen. Toen vier Haarlemse boeiers de Amsterdammers te hulp kwamen, trokken Schetter en zijn soldaten zich terug in de Noordschans. Het vendel van Schetter was in 1577

nog in deze regio. Een soldaat die onder hopman Schetter diende, ging dat jaar in ondertrouw in Leiden. Na hopman Joan Schetter voerde kapitein Dorp in 1580-1581 het bevel over de soldaten in Alkemade. Ze leefden deels op kosten van het ambacht. Alkemade kreeg in 1581 belastingverlichting à f 46-13-0 voor wat Dorps soldaten hadden gegeten en gedronken.

Werken bij Halfweg

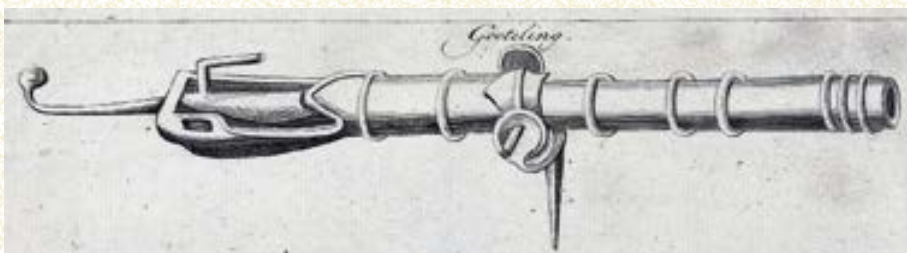
De inwoners van Alkemade werden niet alleen als pionier ingezet bij het graven van schansen, maar ook voor het herstellen van dijken en sluizen. Kapitein Gerrit Huijgen Harinck was op 23 maart 1577 bij Halfweg. Via het door de Spanjaarden gegraven gat hadden het IJ (en de Zuiderzee) vrij toegang tot het Haarlemmermeer, met alle gevolgen van dien voor het noordelijk deel van Rijnland. Harinck nam pioniers aan die de dijk met grond en riet moesten herstellen. Twee maanden later nam hij weer pioniers aan. Onder hen bevonden zich drie mannen uit Oude Wetering: Dirck Cornelisz., Cornelis Pauwelsz. en Cors Henricxz.. Bij Halfweg was kennelijk ook een versterking aangelegd. In augustus 1577 liet de “Commissaris der Ammunition” M. de Waal namelijk twee gotelingen van de Noordschans naar het Huis ter Hart overbrengen. Een goteling was een relatief

goedkoop en licht kanon. In tegenstelling tot bronzen geschut waren gotelingen van gietijzer. De kalibers van de kogels varieerden van 2½ voor scheepsgeschut tot “seeventien ofte agtien ponden Ysers” voor gotelingen op schansen.

Gevolgen van de oorlog

De oorlogssituatie had het handelsverkeer sinds 1572 ontregeld. Ambachtsheer Johan van Duvenvoorde liet al in november 1573 drie afgezonken schepen bij Oudshoorn lichten, zodat er weer schepen konden varen door het “Canaal van de oude Wetering”. Het Hoogheemraadschap van Rijnland ging in 1578 verder met het ruimen van gezonken schepen en versperringen.

Ook was de inning van belasting op grond en huizen bemoeilijkt. Hollandse taxateurs verschenen in 1579 in Alkemade om de waarde van land en huizen vast te stellen. Zij voerden eerst een algemene inspectie uit, waarbij ze zagen en hoorden dat het land minder opbracht dan voor de oorlog. Veel land was door het Haarlemmermeer overspoeld en in onbruik geraakt. Dat kwam ook omdat het te bewerken land bij de toegangspoorten en soms zelfs binnen de schansen gelegen had. Ondanks die complicaties probeerden de taxateurs de waarde zo eerlijk mogelijk te schatten. In Oude Wetering noteerden ze 43 namen, waaronder die van Dirc Cornelisz., die ook als pionier bij Halfweg had gewerkt. Zijn land, circa vijf hectare, was er erg aan toe: “Al heel of gesteecken landt, gebrocht an de schansen, ende d’ander al heel dorre malandt (maailand).” Ten noorden van Dircs land lag het land van Marijtgen Jan Neel Arijssen bij de monding van de Oude Wetering. De taxateurs betitelden het als “Veel afgesteecken landts ende liggende opte sleet van de Meer”. Ook vanuit haar land was veel grond naar de schansen gebracht. Bovendien was het onderhevig aan oeverafslag van het Haarlemmermeer.

Deze ‘goteling’ is in 1574 buitgemaakt in de door de Spanjaarden verlaten Lammenschans. De figuur wordt toegeschreven aan de Leidse historicus Johannes le Francq van Berkhey, 1772-1774.

Schans in het dagelijks taalgebruik

In het gepacificeerde Holland waren de schansen overbodig geworden. In sommige plaatsen werden ze weer met de grond gelijk gemaakt. De schansen in Alkemade

bleven nog lang bestaan. Dat blijkt uit vermeldingen op kaarten en in documenten. Dat in 1587 de Noordschans genoemd werd bij een landtransactie wekt geen verbazing, maar wel dat er een eeuw later nog sprake van is. In 1629 werden twee lijsten opgesteld voor militaire dienst en voor de inning van de henneptienden. Op de eerste kwam "Claes Claesz. In de Noordschans" voor. Op de tweede wordt ene "Claes Claesz. Schansman" genoemd. Het ging vrijwel zeker om dezelfde persoon. Zijn woonadres was achternaam geworden.

Daniel Egbertsz. uit Aalsmeer had in 1638 land gekocht bij de monding van de Oude Wetering. In een akte van transport uit 1686 droegen zijn erfgenamen een huis met erf, genaamd De Noordschans, over aan de stad Haarlem. Het archief van Alkemade bevat een document uit 1698 waarin sprake is van de "Wooninge genaemt de Noordschans, gelegen op de Oude wateringe".

Op een kaart uit de achttiende eeuw is een grillige watergang te zien. We menen er de contouren in te herkennen van de in 1573 gegraven gracht rondom de Noord-schans.

In het zuiden van Oude Wetering is de naam Zuidschans tot minimaal 1676 gebruikt. In dat jaar waren een huis

en erf met die naam het bezit van de houtkopers Jan en Pieter Lourenz. Het langst heeft de benaming 'schans' op Faljeril bestaan, tot 1840. Hij komt voor op diverse kaarten in de zeventiende en achttiende eeuw, waaronder een gedetailleerde kaart van Warmond die Johan Dou in 1667 maakte.

Op 8 april 1840 vond de aanbesteding plaats van het graven van het westelijk deel van de ringvaart rond het Haarlemmermeer "tot aan de Schans bij het dorp Kaag". De noordpunt van Faljeril is toen vergraven. Daarbij is de plek van de Spaanse schans verdwenen. Ook de locatie van de iets oudere Staatse schans is vergraven bij de aanleg van de Ringvaart.

Twintigste eeuw

In de jaren tachtig is in Oude Wetering op twee locaties nieuwbouw gerealiseerd. De woningen langs een zijstraat van de Weteringlaan kregen in 1984 de naam 'Zuidschans'. Bij de Bruggestraat werd de zijstraat die naar de nieuwe buurt leidde in 1989 'Noordschans' gedoopt.

In Hoogmade vermoedde de plaatselijke amateurhistoricus O.C. van Hemessen ook een schans. We zien "langs de Does een paar eilandjes liggen, die 'de schans'

heeten. Waarschijnlijk ontleenen ze deze naam aan de Spanjaarden, die aan de Dwarswetering achter Hoogmade inderdaad een schans hadden en hier op de eilandjes misschien een post hadden." Helaas zijn er geen historische kaarten die Van Hemessens veronderstelling kunnen staven.

Met dank aan Raymond Fagel voor de ter beschikking gestelde brieven van Francisco de Valdés.

BRONNEN:

- Bouwmeester, S. (2013), Straatnamen en huisnummers.
- Fagel, R. (2017), De Spaanse belegeraar van Leiden. Het eigen verhaal van Francisco de Valdés.
- Fruin, R. (1874), Het beleg en ontzet der stad Leiden in 1574.
- Groenveld, S. (2001), 'Van vyanden und vrienden bedroevet'. De gevolgen van het beleg van Leiden voor de omgeving van de stad.
- Hemessen, O.C. van (1906), Eene Wandeling door Woubrugge en Hoogmade. Historische Plaatsbeschrijving.
- Kooij, B. (2018), Spaanse ooggetuigen over het beleg van Haarlem (1572-1573).
- Oerle, H. van (1974), De rol van de schansen bij het beleg 1572-1574.
- Valdés, F. de (1573), Carta al duque de Alba, Oude Wetering 3-8-1573.
- Williams, R. (1628), The actions of the Lowe Countries.
- Witt Huberts, Fr. de (1922), Herinneringen aan Haarlems beleg. Nieuwe Rotterdamse Courant 13-07-1922.

Kaart met vermoedelijke contouren van de Noordschans (BEELDBANK VAN HET NOORD-HOLLANDS ARCHIEF).

De schans op Faljeril in 1667.

Gevelsteen in een huisgevel langs de zuidoever van de Does.

Onderscheiding voor Jan van der Zwet

Fons van Rijn

“Het was een onvergetelijke dag. Ik heb onder meer een praatje gemaakt met onze koning Willem-Alexander. Wie maakt dat nou mee?” Jan van der Zwet, die volgend jaar honderd jaar oud hoopt te worden, was één van de vier oud-militairen die op de Nederlandse Veteranendag op 29 juni 2019 in Den Haag een mobilisatie-oorlogskruis kreeg uitgereikt.

De oud-bloemist uit Roelofarendsveen werd die dag om acht uur door een taxi opgehaald om vervolgens met een zoon, schoonzoon en kleinzoon naar het Binnenhof in Den Haag af te reizen. Het zou een bijzondere dag worden. De Veteranendag vindt elk jaar in Den Haag plaats op de laatste zaterdag van juni. De opening is in de Ridderzaal, op het Binnenhof worden medailles uitgereikt, er is een defilé in de binnenstad en een manifestatie op het Malieveld. Sinds 2005 is het de dag waarop de samenleving in brede zin haar erkenning en waardering voor het werk van veteranen uitdrukt. Dit jaar waren er 75.000 bezoekers.

Van der Zwet: “Het was een heel gebeuren met veel militair gedoe, maar erg leuk om mee te maken. Ik kreeg de onderscheiding uitgereikt door minister Ank Bijleveld van defensie. Ze was erg aardig, dat gold ook voor koning Willem-Alexander die speciaal naar me toe kwam en onder meer vroeg wat voor werk ik had gedaan. Ten slotte kwam ook de minister van volksgezondheid en vicepremier Hugo de Jonge nog langs. Nogmaals, het was een bijzondere dag, wel bloedheet, ik heb die dag heel wat mensen onderuit zien gaan. De mensen van het Rode Kruis hadden het er maar druk mee.”

Grebbeberg

Van der Zwet heeft in de Tweede Wereldoorlog als soldaat meegevochten op de Grebbeberg, later bekend als de Slag om de

Jan van der Zwet in 2019 op het Binnenhof.

Jan van der Zwet in 1938.

Het mobilisatie-oorlogskruis.

Grebbeberg (11-13 mei 1940). Er hebben daar hevige gevechten plaatsgevonden. Een Duitse legermacht van ongeveer 23.000 man probeerde bij de Grebbeberg ten oosten van Rhenen door de Grebbelinie te breken. De Duitsers werden drie dagen lang tegengehouden door het Nederlandse leger. Bij de gevechten sneuvelden 425 Nederlandse militairen.

Van der Zwet: “Ik was 18 jaar toen ik in 1938 in dienst moest. Er was in die tijd al wat oorlogsdreiging, de kazernes zaten dan ook vol met reservisten. Uiteindelijk belandde ik in een school in Den Haag, mijn opleiding kreeg ik op de Waalsdorpervlakte. Ik heb in die tijd onder meer op wacht gestaan bij Paleis Noordeinde, Wilhelmina was nog koningin. Na mijn opleiding kwam ik in Afferden bij Nijmegen terecht. Met een paar anderen werd ik in een slagerij ondergebracht.” “Toen de oorlog uitbrak moest onze eenheid naar de Grebbeberg. Daar heb ik heel wat soldaten zien sneuvelen, onder wie Bernhard Stockmann, een oud-Veender die in Den Haag woonde. Ik heb geluk gehad. Ik herinner me nog dat de vliegtuigen zo laag overvlogen alsof je ze met een stok naar beneden kon halen. De Duitsers vielen van alle kanten aan, we konden niet anders dan ons terugtrekken. Uiteindelijk was er de overgave. Daarna heb ik nog tien dagen in een Rijnaak doorgebracht om vervolgens op eigen houtje naar de Veen af te reizen. Na een tijdje was ik weer aan het werk op de tuin. Ik moest natuurlijk wel uitkijken om niet te worden opgepakt om in Duitsland in een fabriek te worden ingezet, maar ook dat is goed afgelopen,” aldus de oud-bloemist.

Op internet zijn foto's en een video te zien van de Veteranendag 2019, inclusief de uitreiking van de medailles op het Binnenhof (bekijk www.veteranendag.nl).

SCHENKINGEN AAN DE STICHTING OUD ALKEMADE

Pop in Rijnlandse klederdracht
Pop voor Rijnlandse klederdracht
Veilingformulieren in lijst
5 boeken met krantenknipsels
Puddingvorm
Fotostatief, glasnegatieven, elektronenflitsers, belichtingsblokken
4 sleutelhangers Spierenburg 60 Jaar, 2 T-shirts Farmhouse,
T-shirt De Meerpaal
Viewmaster
Kroepketel
Diverse hamers
Trouwjurk met bijbehorende stukken
Zetplaatje en drukletters
Bakkerskist Van Pelt
Onderstel van bakfiets, wisselbeker E.M.M., fles wijn E.M.M., oorkondes,
omzetbelastingzegels
Foto in lijst van Bert du Prie
Zangbundel, boekje Bijbelse geschiedenis.
Plakboeken met geboortekaartjes van Fien Hillebrand
Aansteker CDA, mutsennippertje, oliekan
Bord met rijwielmerkenplaatjes, beitels, schaatsen, lamp, trechter,
raspen, spijkertrekker, diverse nog onbekende gereedschappen
Varkens ontharingsschraper
Het Koekenboek
Houten speelgoed, 2 muziekdoosjes, beker 125 jaar St. Bavo'school,
2 metalen opwindspeeltjes, plaatjes domino, blokkendoosje,
kegelspel, telraampje, ingelijste oude nota's, folders
Tulpencontainer, grote emmer, kleine emmer, alle van veiling E.M.M.
Drogisterij-spullen
Suikerzakjes
Geboortekaartjes
Muziekboek Fortin
Boek kerk, Wandelingen door Woubrugge van O.C. van Hemessen, tekendoos
Oude gereedschappen
Weeglepel, sladroger
Broekspanner, 2 fotoalbums, reiswieg
Foto's, asbak, krantenknipsels, suikerzakjes, boekje veiling, boekje pantservoertuigen,
uittreksels bevolkingsregister

Ali Keijzer
M. van der Meer
Hozee
Mevr. Van der Haak
Mevr. Verbaas
A. Blaazer

M. van Tol
Mevr. Van der Hoorn
I. van der Meer
L. van Hameren
Kerkvliet
Erven Leo Klein
W. Droog

P. Akerboom
J. du Prie-van Duyn
Mevr. Borst
A. de Heus-v/d Meer
Mevr. Verbaas

Bep Schouten
J. van der Meer
Familie Koek

Comité Het laatste rondje
van Café 't Lageland
L. van der Zwet
Ed van Berkel
I. van Klink
Dokter Saeys
R. van der Salm
J. Horsman
Petruskerk
Mevr. T. Rodewijk
anoniem

C. Rietbroek

Alle gevers hartelijk bedankt!

Wilt u ook voorwerpen aanbieden? Neem dan contact op met onderstaande medewerkers:

*** voor foto's, dia's, films:** Leo Stiens, tel 071-3313343 of 06-26679360; e-mail: lousenleo@hetnet.nl

*** voor ander materiaal:** Sjaak Koek, tel 071-3312066 of 06-57338844; e-mail: sjaakoek@hotmail.com

U kunt uw spullen brengen tijdens de openingsuren van het museum: zondag van 14.00-17.00 uur, dinsdag van 13.30-16.00 uur en op maandagavond van 20.00-22.00 uur als er medewerkers in het museum aan het werk zijn.

Jan Wesselman ging zijn eigen gang

Fons van Rijn

Voor al rond de kermis valt zijn naam geregeld: Jan Wesselman, beter bekend als Jan de Strijker. Hij had de naam bijzondere gaven te bezitten. Zo zou hij het weer naar zijn hand kunnen zetten en was hij jarenlang actief als magnetiseur, waarbij hij mensen en dieren van pijn en kwaaltjes af hielp.

Vorig jaar regende het tijdens de kermis in Roelofarendsveen, na vele jaren van mooi weer. Volgens velen had dat te maken met het afgelopen contract dat het Oranjecomité veertig jaar eerder met Jan Wesselman had afgesloten. Daarin stond dat hij veertig jaar voor mooi weer zou zorgen in het derde weekend van september, het weekend van de Veense kermis.

Een boottocht in de polder. Van links naar rechts Dora Wesselman, Jan Wesselman, Cor van Rijn en Marie Wesselman.

Jan Wesselman, geboren in 1898 en overleden in 1978, was de oudste zoon van Frans Wesselman en Agnes van der Meer. Na hem werden er in het gezin nog vier jongens en twee meisjes geboren. Zijn ouderlijk huis aan het Noordeinde stond schuin tegenover het huidige Chinese restaurant. Over zijn jeugd valt niet meer te melden dan dat hij, net als bijna alle jongens in de Veen, voorbestemd was om tuinder te worden. Maar dat zou anders uitpakken. De mobilisatie tijdens de Eerste Wereldoorlog zou voor hem grote gevolgen hebben.

Op 18-jarige leeftijd werd hij opgeroepen voor militaire dienst. Daar liep hij een besmettelijke ziekte op, waarschijnlijk tbc, en verbleef vervolgens een aantal jaren in het Sint Elisabeth Ziekenhuis op de Hooigracht in Leiden. Toen het herstel niet vlotte, besloot zijn vader - die niet tevreden was over de verzorging in Leiden - hem naar huis te halen. In een speciaal voor hem gebouwde serre, groot genoeg voor een bed en enkele hokken met kanaries, knapte Jan langzaam op. Maar door de opgelopen verwondingen aan zijn benen zou hij nooit tuinder worden. Hij moest voortaan met een slepend been door het leven. Korte afstanden zou hij voortaan met een roeiboot overbruggen, zoals bezoek aan de kerk. Van de overheid kreeg hij voor de opgelopen handicap een kleine uitkering.

Later vertelde hij dat hij al tijdens zijn verblijf in het ziekenhuis ontdekte bijzondere gaven te bezitten. Zo zou hij zelf zie-

ker worden als er een ernstig zieke op zijn kamer kwam te liggen en weer opknappen als een kamergenoot minder ziek was.

Jan Wesselman in een roeiboot onderweg naar de kerk.

Handelsgeest

Terwijl zijn vier broers een eigen tuinderij begonnen, was Jan - die bij zijn ouders bleef wonen - genoodzaakt een andere kostwinning te zoeken. Gelukkig bleek hij over een levendige handelsgeest te beschikken. Zo nam hij personeel in dienst voor het kweken van boompjes die hij vervolgens verkocht, onder meer aan de gemeente voor de aanleg van plantsoenen. Daarnaast fokte hij met vogels, konijnen, hondjes en geiten waarmee hij prijzen won op tentoonstellingen. "Ik was weer de beste", was in die tijd een bekende uitspraak van hem. De laatste periode handelde hij ook nog in antiek en oud meubilair. Veel kennis haalde hij uit aangeschafte boeken. Neef Co Wesselman weet een sprekend voorbeeld van de ondernemingsgeest van zijn oom: "Ik weet nog goed dat ik hem in mijn diensttijd op het station in Utrecht tegenkwam. Hij zat daar met een hondje op een bank te wachten. Op het station zou het hondje van eigenaar wisselen, dat was telefonisch zo afgesproken."

Jan Wesselman (rechts) bij zijn bijenkasten. Links Cor van Rijn die naast hem woonde.

Bijzondere gaven

Maar vooral zijn bijzondere gaven zouden Jan Wesselman veel bekendheid opleveren. Co: "Ik herinner me dat zijn huiskamer geregeld vol zat met allerlei bezoekers uit het hele land. Nog steeds kom ik oudere Veenders tegen die in het verleden door hem zijn geholpen. De mensen kwamen overal vandaan en de problemen die ze hadden waren divers. Zo hielp hij bijvoorbeeld een huisschilder van zijn hoogtevrees af, behandelde hij een hondenbeet en kon men ook voor examenvrees bij hem terecht. Soms kon zo'n behandeling wel enkele dagen in beslag nemen. Dan kon het gebeuren dat er mensen bleven slapen. Overigens beperkte hij zich bij het behandelen niet tot mensen, ook met zieke dieren kon men bij hem terecht. Hij ging bij boerderijen in het lage land langs om koeien te behandelen. De boeren hadden een rotsvast vertrouwen in hem."

Toen begonnen ze in de gaten te krijgen dat ik kon genezen. Opeens liep het hier storm. Tot nu toe heb ik duizenden mensen geholpen."

Voorals zijn bemoeienis met het weer le-

verde in het verleden enkele fraaie krantenkoppen op. "Mooi weer is aan mij te danken" stond er boven het artikel in de Leidse Courant. Elders stond: "Ik stuur het weer voor de lol in de war." Hij kon naar eigen zeggen, op bestelling en tegen een kleine vergoeding, voor mooi weer zorgen. Dat kostte hem niet zo veel moeite. Een plaatselijke regenbui was lastiger, dat duurde dan ook iets langer. Het was gewoon een kwestie van gedachtekracht, aldus de Veense weerman. "Als ze mooi weer voorspellen, gooi ik er wel eens regenbuitje tegenaan. Dat doe ik dan expres."

Neef Co: "Natuurlijk was ome Jan een wat zonderlinge man en iedereen moet maar geloven wat hij wil. Maar mensen die bij hem kwamen hadden vaak het gevoel dat ze werden geholpen. En hijzelf heeft zich toch een leven lang met zijn handicap weten te redden. Hij trok zich er niets van aan hoe de Veenders over hem dachten, hij ging zijn eigen gang."

Jan Wesselman bij het ouderlijk huis met zijn moeder en zus Marie.

Een energiecentrale in Oud Ade?

Joost Soetens

Storm

In een groot artikel in de Leidse Courant in 1972 ter gelegenheid van zijn zilveren jubileum legt de magnetiseur een en ander nog eens uit. "Mijn eerste experiment deed ik met de kat van de buurvrouw. Het dier was van het dak gevallen. Onder het koffiedrinken zei ik: Geef maar op die poes, die maak ik wel beter. Ik hield het diertje in mijn hand. Het was zo gepiept. Even later sprong het weer rond. Toen kwam er iemand met een klein meisje. Ze had last van een poepoog. Ik legde er een paar keer een zakdoek op. Ook dat lukte.

Een opmerkelijk verhaal uit het recente verleden is de geplande aanleg van een energiecentrale in Oud Ade. In de jaren 1964-1969 heeft de gemeente Leiden plannen gehad om een energiecentrale van 800 MW te bouwen in de Barrepolder langs de Oude Rijn bij Zoeterwoude. Toen daar bezwaren tegen kwamen, is overwogen de centrale niet ver van de Kagerplassen te bouwen: langs de Zijl in de gemeente Leiderdorp of bij Oud Ade. Er zou een terrein van 240 tot 400 hectare voor nodig zijn geweest, met kanalenstelsels, een koelwatermeer en koeltorens. De Does en de Dwarswatering zouden worden opgenomen in een koelwatercircuit.

Het Hoogheemraadschap van Rijnland stond evenwel niet toe dat boezemwateren (zoals de Kagerplassen en omringende vaarten) deel zouden uitmaken van zulke circuits. Eind 1969 werden de plannen in de ijskast gezet, ook omdat ontwikkelingen rond de Maasvlakte - waar ook een centrale gebouwd zou worden - de noodzaak en haalbaarheid van de Leidse plannen had ondergraven. In de reeds gereserveerde Barrepolder vestigde zich toen de Heineken-brouwerij.

BRON:

■ nl.wikipedia.org/wiki/Kagerplassen

Het bakkersgezin Luyten op de Nieuwe Wetering

Wim Luyten

Mijn vader was de enige bakker op de Nieuwe Wetering, met de nadruk op 'op'. Veenders wonen in Roelofarendsveen, maar de overige bewoners in Alkemade wonen op de Kaag, op Oud Ade etc. We waren thuis met het voor die tijd kleine aantal van vijf kinderen en ik was de jongste.

De winkel van bakker Luyten op de Nieuwe Wetering in 1965.

Als katholieken gingen wij natuurlijk naar de kleuterschool St. Annahof en daarna de St. Jozefschool op het Pastoor Onelplein, hoewel mijn oudere broers en zussen nog naar de scholen op het Noordeinde van de Veen zijn gegaan. Nadat je de eerste dag door je moeder was gebracht, konden we voortaan wel alleen vanuit de Nieuwe Wetering naar school, eerst lopend en nadat je fietsen geleerd had op het fietsje waarop ook je broers en zussen al hadden leren fietsen. Het was toen natuurlijk nog lang niet zo druk op de weg als tegenwoordig, maar het was wel het hele eind langs een sloot en daar heb ik dan heb ik dan ook meerdere keren in gelegen.

Zwemmen in de ringvaart

Het voordeel van een sloot zo vlak bij huis was dat in de winter je vader binnen de Friese doorlopers kon onderbinden en je dan met een paar stappen vanuit het huis op het ijs kon zetten. Maar om te zwemmen was die sloot toch te sme-

rig, dat deden wij daarom bij de brug over de ringvaart. Mijn generatie Nieuwe Weteringers heeft leren zwemmen in het ondiepe slootje van de ringvaart naar de sluis. Als je het eenmaal kon, dan mocht je in de ringvaart zwemmen en zonnen op de meerpalen bij de brug. En je mee laten slepen aan de kleine bootjes die vaak achter de jachtjes hingen. Dit tot ergernis van mijn oom de brugwachter, want dat ging soms ten koste van de fooitjes die hij ving in zijn klompje. Maar hij was weer wel blij met me toen ik zijn zware draai-stok opdook die hij in het water had laten vallen.

Landelijk

De Nieuwe Wetering was in de tijd een nog echt landelijk dorp en menige leveranciersvertegenwoordiger was dan ook jaloers op het uitzicht vanuit ons keukentraam met wijds uitzicht op de polder tot

aan de Koppoel in de Rip. In die polder hebben wij als kinderen dan ook menig uurtje doorgebracht. 's Zomers met een kleed en een fles limonade in de graskanten liggen of vliegeren met een zelfgemaakte vlieger, 's winters 'ijssie piepen' en spoorzoeken in de maagdelijke sneeuw. Wij hadden achter het huis een grote tuin met in het begin nog appel- en perenbomen. De over het algemeen niet al te beste appels en peren gingen we als kinderen verkopen aan de burens. In die tuin kon je natuurlijk ook heerlijk spelen in de bomen, boerderijtje spelen en van het gemaaide gras hooi maken, maar ook voetballen. Ik had ook altijd konijnen en een tijdje een geit, waarvoor je dan natuurlijk wel zelf goed voor moest zorgen. Omdat het nog niet zo druk was op de weg, konden we 's avonds na het eten met de wat grotere kinderen uit de buurt ook voetballen op de Achterweg en soms stiekem op een weiland, wat door de boer begrijpelijkerwijs niet op prijs werd gesteld.

Vl.n.r. moeder en vader Luyten, Niek, Gré en Wim in 1972.

Ieder geloof zijn eigen bakker

Mijn vader - komende van Katwijk - heeft in 1943 de bakkerij van de weduwe Blonk overgenomen. In die tijd zaten er nog drie bakkers op de Nieuwe Wetering. Al snel stopten die twee andere bakkers, maar de mensen namen in die tijd nog wel een bakker van hun eigen geloof. Dus de hervormden de hervormde bakker uit Oude Wetering en de gereformeerden de gereformeerde uit die plaats. Daar stond tegenover dat als een van de dochters van een klant van mijn vader ging trouwen en in een andere plaats in de gemeente ging wonen, hij vroeg of zij hem als bakker wilde hebben. Zodoende hadden we ook nogal wat klanten verspreid over de Veen en Oude Wetering en ook de andere bakkers hadden hun klanten verspreid over de diverse dorpen. De vereniging van bakkers uit Alkemade, Hoogmade en Woubrugge besloten in 1963 om een einde aan die versnippering te maken door klanten uit te ruilen. Waarom er in het krantenartikel alleen sprake is van Oude en Nieuwe Wetering weet ik niet. Ook de Veense bakkers deden mee. Mijn vader leverde al zijn verspreide klanten buiten de Nieuwe Wetering in en kreeg daarvoor de protestantse klanten op ons dorp en de klanten in de Iepenstraat en de halve Lijsterbesstraat in Roelofarendsveen.

Ook de vakanties werden door de bakkersvereniging geregeld. Omdat het veelal eenmanszaken waren ging de bakkerij tijdens de vakantie helemaal dicht. Mijn vader ging voor het eerst in 1959 een weekje naar een zomerhuisje in Noordwijkerhout. Je klanten werden dan bediend door je collega's, vooral ook om de gemiste omzet tijdens je vakantie te compenseren.

Uit de Nieuwe Leidse Courant van 25 november 1963.

Al jong meehelpen

Als kind was er genoeg tijd om te spelen, maar ik moest ook al gauw thuis meewerken of zoals mijn moeder dat plastisch uitdrukte: "We moeten allemaal helpen meetillen aan de zak van armoede." Het begon, waarschijnlijk om mijn moeder een beetje te ontzien want die had het al druk genoeg met het huishouden en de winkel, dat ik met mijn vader meeging achterop de transportbrommer, een Sparta, naar de klanten in Roelofarendsveen. Als de klant iets wilde hebben wat hij niet meegenomen had naar de deur, was het al snel dat hij mij vroeg dat even gauw te brengen en van het een kwam het ander. Toen ik daarna met mijn oudere broer Frans met de bakfiets op de Nieuwe Wetering mee ging venten, kreeg ik zelf een mand en deed mijn deel van de klanten. Omdat Frans nogal eens lang kon staan kletsen met de klanten deed ik er soms tien tegen hij één. Ik zal zo'n jaar of dertien of veertien geweest zijn dat ik helemaal alleen een wijk ging doen.

Mijn broer Niek met de bakfiets.

Opschrijven

Veel contant afgerekend werd er in die tijd nog niet. Alles werd per klant in een soort steno in een opschrijfboekje genoteerd. Daarvan maakte mijn vader dan zaterdagsavonds en zondagsmorgens een rekening, waarop ook de in de winkel gehaalde boodschappen kwamen te staan. 's Maandags was dan, omdat veel lonen nog op zaterdag werden uitbetaald, betaal-

dag. In die tijd had je nog klanten waar je op zaterdag wel zes of meer hele broden bracht.

Met de tijd meegaan

In die tijd begonnen de klanten ook om gesneden brood te vragen. "Luie wijven brood" noemde vader dat. Mijn moeder sneed het brood zelf nog op de broodplank na er eerst met de punt van het mes een kruisje op gemaakt te hebben. Nog helder staat mij het beeld voor ogen van een struise boerin die het brood tegen haar imposante boezem drukte en dan met het broodmes forse onregelmatige hompen afsneed. Nu had mijn vader geen broodsnijmachine en om aan de vraag te voldoen werden er elke dag door de LBF (Leidse Broodfabriek) enkele gesneden broden gebracht. Toen dat een beetje opgang begon te krijgen werd er een tweedehands snijmachine aangeschaft en was het mijn taak om op zaterdagochtend om een uur of zes het brood voor die dag te snijden. Dat moest klaar zijn voordat we de weg op gingen en dat was op zaterdag vaak al voor acht uur. Veel klanten lagen dan nog op bed en kwamen in nachtkleding aan de deur of je legde het brood achter in de schuur, je wist meestal wel wat ze moesten hebben. Veel klanten hadden in de schuur een trommel of iets dergelijks staan om er voor te zorgen het ongedierte er niet aan kon komen.

De weekrekening.

Mooie herinneringen

Je onthoudt natuurlijk altijd alleen de leuke dingen en ik kan dan ook niet zeggen dat ik slechte herinneringen aan dat venten heb. Natuurlijk, als het regende en je moest proberen met een handdoek over je mand het brood droog te houden, was dat niet leuk. Ook als het erg koud was viel het niet mee. Veel klanten boden je dan een kopje koffie aan, maar daar wilde ik mezelf geen tijd voor en bovendien moest je net nadat je een beetje bijgekomen was toch weer de kou in. Het was ook de tijd van Ard en Keessie en natuurlijk wilde je daar niets van missen, dus maakte je 's morgens nog meer haast. 's Maandags zeiden de klanten dan wel eens

De winkel in 1970.

tegen mijn broer: "Ik geloof dat de bakker zaterdag langs is geweest want in ene stond ik met brood in mijn handen." Zo'n haast had ik dan.

Alle zaterdagen en vakanties moest ik helpen met venten, sterker nog: toen ik al een baan had hielp ik op zaterdag nog en zorgde ik dat ik met drukke dagen zoals met Kerstmis vrij was. Maar ik hoefde in de bakkerij zelf niet veel meer te doen dan af en toe wat koek opruimen en aanvegen. Toen de oven nog op kolen gestookt werd kolen uit de schuur halen, of de winkel bijvullen. En met Sinterklaas of Kerstmis moest ik wel eens helpen met suikergoed, speculaaspoppen en banketletters en -kransen maken.

Al met al kan ik zeggen dat ik mooie herinneringen bewaar aan mijn tijd vroeger, als kind van de bakker op de Nieuwe Wetering.

De bakkerskar van Bakkerij Van Pelt

Geert-Jan van Beek

Wie de laatste tijd ons museum binnen gelopen is, heeft daar een opvallend nieuw object zien staan. We bedoelen dan de geheel gerestaureerde bakkerskar van de voormalige Bakkerij Van Pelt aan het Noordeinde in Roelofarendsveen.

Maanden geleden wordt bij het Museum Oud Alkemade de bak van de bakfiets van Bakkerij Van Pelt binnengebracht. In niet meer zo'n beste staat, doordat hij jarenlang op een zoldertje heeft gestaan. De bak is afkomstig van de familie van Wil Droog uit de Mi-

mosastraat, die indertijd bij Bakkerij Van Pelt als knecht heeft gewerkt. Van binnen ziet de bak er nog origineel uit. Alleen de hoeken zijn verstevigd met aluminium hoekprofiel. Nadat de bak schoongemaakt is, wordt hij in een hoekje van het museum neergezet. En hij zou

daar waarschijnlijk nog hebben gestaan als Peter Akerboom van de Geestweg niet op een zondagmiddag binnenkomt en de bak ziet staan. Hij zegt dat hij op zijn zolder nog wel wat oude spullen van bakfietsen heeft liggen. We mogen komen kijken of daar wat van onze gading bij is. Die uitspraak leidt ertoe dat we de beschikking krijgen over een berg onderdelen. Met een hoop geduld en veel goeie wil moet er 'iets' van te maken zijn dat als onderstel kan dienen voor de bakkersbak van bakker Van Pelt.

De bakkerskar gerestaureerd

We herinneren ons ineens het aanbod van fietsenmaker Antoon Schouten van de Langeweg in Roelofarendsveen. Vorig jaar is hij met pensioen gegaan. Hij heeft bij Oud Alkemade al eens aangegeven dat wij, nu hij wat meer vrije tijd heeft gekregen, in voorkomende gevallen een beroep mogen doen op zijn vakmanschap. Dus we gaan regelrecht naar Antoon met de vracht ongesorteerde onderdelen en het verzoek of hij daar een onderstel voor een bakfiets van kan maken. We vertellen er met nadruk bij dat het 'geen haast' heeft. Logisch. Want een museum is voor de

Het Noordeinde in Roelofarendsveen in vroegere tijden. Links Bakkerij Van Pelt, in het midden inmakerij J. van der Meer, rechts kruidenierswinkel l'Ami, later manufacturenwinkel H. van Veen.

eeuwigheid. En de bakfiets gaat daar deel van uitmaken.

Bij het aanschouwen van de berg onderdelen - waarvan niemand weet of ze wel of niet bij elkaar horen - beginnen de ogen van Schouten te glimmen. Dát is een kolfje naar zijn hand. Ook zijn zoon doet mee aan 'de wederopstanding' van de bakfiets. Het project duurt uiteindelijk een maand of vier. Hierna volgt nog wat aanvullend werk van onze onderhoudsploeg en de belangeloze medewerking van Hooymans Products in Roelofarendsveen. Dit bedrijf zorgt voor de stalen beugels waardoor de bakfiets bestuurbaar wordt.

Wie was bakker Van Pelt?

Abraham Pieter (Bram) van Pelt is geboren op 8 september 1875 in Roelofarendsveen en aldaar overleden op 13 september 1966. Hij is getrouwd met Aaltje Dekker, die geboren is op 18 augustus 1889 in Assen. Zij is overleden op 14 mei 1979 in Roelofarendsveen. Beiden zijn begraven op het kerkhof van de voormalige Nederlands Hervormde kerk in Oude Wetering. Bram is, voordat hij zich in Roelofarendsveen vestigt, woonachtig in Aalsmeer. In Oude Wetering, waar zijn neef een bakkerij heeft, en in Roelofarendsveen heersen er veel twijfels of Bram het wel zal redden in de Veen. Destijds wordt de keus voor een leverancier, bijvoorbeeld een bakker

De berg onderdelen waar wat van gemaakt kon worden.

De gerestaureerde bakkerskar.

of een kruidenier, namelijk bepaald door iemands geloofsovertuiging. Je doet je boodschappen bij een winkelier van je eigen kerkelijke richting. Bram is de protestantse geloofsovertuiging toegegaan. De twijfels ontstaan dus omdat in Roelofarendsveen voornamelijk katholieken wonen. Zie ook het artikel van Wim Luyten in deze Alkmadders.

Maar door zijn vriendelijke persoonlijkheid, zijn bereidheid om aan te sluiten bij katholieke feestdagen en vooral ook door de kwaliteit van wat hij levert, gaat hij het toch redden.

Bakkersknecht Hen Bakker

Een van de bakkersknechten is Hen Bakker. Hij treedt in 1960 als veertienjarige jongen in dienst bij bakker Bram van Pelt als leerling Brood en Banket. Vanaf het begin van zijn werkzaamheden houdt Hen zich bezig met het maken van bruidstaarten en heel veel marsepeingebak met slagroom. Tegelijkertijd volgt hij de avondvakschool in Den Haag.

Theo Wesselman

Een andere knecht is Theo Wesselman. In 1962 neemt hij de zaak over van Bram van Pelt. Bram heeft dus tot op hoge leeftijd doorgewerkt als hij zijn bedrijf overdraagt. De naam 'Bakkerij Van Pelt' - in de volksmond ook vaak kortweg Bakker Pelt genoemd - blijft na de verkoop echter gehandhaafd. Theo is overigens een oom van Hen Bakker.

Bezorging in de jaren zestig

De bakkerskar is in 1964 gebouwd door timmerman Jan Wesselman, die gevestigd is aan het Zuideinde 25 in Roelofarendsveen. De opdrachtgever is dus zijn broer Theo. Vóór 1964 wordt door de knechten Har van Klink en Hen Bakker het brood per transportfiets bezorgd. Hen rijdt vanwege zijn leeftijd op een kleine transportfiets en Har op een grote. Zij zullen dus ook in de strenge winter van 1962-1963 op deze manier hun werk hebben gedaan. En dat zal niet altijd meegevallen zijn. Na deze winter en de opgedane ervaringen besluit de regionale bakkersvereniging om tot een nieuwe verdeling van de klanten te komen. De klanten van een bakker zijn vanaf die tijd aangewezen op een bakker die zo dicht mogelijk in de buurt zijn bedrijf heeft. Wim Luyten meldt dit ook. Vanaf 1964 wordt het bezorgen dus gedaan met de nieuwe bakkerskar. Overigens kan dat niet door één persoon gedaan worden, want er moet altijd iemand mee om de kar de vele bruggen in Roelofarendsveen te helpen opduwen. Nog later wordt er een auto gekocht waarmee het bezorgen veel sneller en gemakkelijker gaat.

Hen Bakker heeft ruim 43 jaar bij Bakkerij Van Pelt gewerkt. In 2007 is hij op 57-jarige leeftijd vervroegd uitgetreden en vervolgens met pensioen gegaan. Sindsdien woont hij met zijn vrouw in Zuid-Frankrijk.

Uiteindelijk staat de bakfiets nu te pronken in ons museum. Hij geeft de bezoekers een idee hoe het bakkersbedrijf zo'n zestig jaar geleden zijn klanten bediende. Bezorging aan huis was het devies, terwijl we tegenwoordig alles wat we willen hebben via internet thuis kunnen laten bezorgen. In zekere zin is de bakkerskar dus een verschijnsel dat zijn tijd ver vooruit was.

BRONNEN:

- Annie Wesselman-Turk
- Hen Bakker
- Kees Idelenburg en Marja Idelenburg-van Pelt
- Archief Stichting Oud Alkemade

De Bullebak

Piet Pouw

Ons huisje aan het Noordeinde stond op een zogenaamde 'wurft'. De Veen kende meer van die wurften. Sommigen hadden zelfs een naam, zoals de Suiker-en-Bolwurft (waar oma Pouw woonde) en de Kakelwurft.

Een wurft was de benaming voor een stuk land achter de lintbebouwing van het dorp, waarop een aantal arbeidershuisjes bijeen stonden. De paden rondom die huisjes waren niet meer dan aangestampte aarde, hier en daar 'verhard' met koolas of grind. Onze wurft werd aan de noord- en zuidzijde begrensd door een sloot. De sloot aan de noordzijde, waar mijn vader mij de eerste beginselen van de schaats-sport bijbracht, werd eind jaren vijftig in het kader van de ruilverkaveling gedempt en werd de plek waar buurman Kobus de Krijger zijn oud ijzer verzamelde. Een verboden, en dus voor ons kinderen zeer aantrekkelijke speelplek. De mooiste schatten waren daar te vinden.

Als peuter was mijn wereldje nog beperkt. Met zoveel water in de buurt werd ik angstvallig 'binnen het hek' gehouden. Daar mocht ik spelen in het grind of in de bleek, onder de esdoorn die daar stond. Urenlang kon ik mij vermaken met het kijken naar de eigenwijs in de grond

krabbelende kippen in het kippenhok. Er kwam echter een tijd dat ik 'los' gelaten werd en mijn wereld vergroot werd met de omliggende wurft. Daar stond de schuur waar soms in het deurgat een onvoor-zichtige haas hing die door mijn vader op zijn dagelijkse gang van of naar zijn werk langs de wegkant gevonden was, en daar hing om te 'besterven'. Het bericht in de Volkskrant van 19 oktober dat opgravingen hadden aangetoond dat de prehistorische mens ook aaseter was, was voor mij dan ook geen wereldschokkend nieuws.

In de schuur was ook het kolenhok waar wij zomers, als hij leeg was, poppenkast speelden waarbij wij zelf de poppen waren. Ik herinner mij nog een voorstelling waarbij ik, als Jan Klaassen, agent buurjongetje Dick blijkbaar een iets te harde tik verkocht, waarop hij met een paar fikse meppen de arme Jan (ik dus) volledig achter het schot sloeg.

Ooit heb ik als kleuter de wurft een keer stiekem verlaten en ben het dorp in gegaan, de wijde wereld in... In mijn herinnering had ik uren gelopen en was er vast van overtuigd dat ik nu toch wel in 'het buitenland', waar ik mijn ouders wel eens over had horen praten, terecht ge-

komen moest zijn. Ik weet nog dat het mij zeer bevreesde dat ik enkele mensen die met elkaar stonden te praten gewoon verstond. Mijn ouders hadden namelijk verteld dat mensen in het buitenland vreemde talen spraken die wij niet begrepen. Altijd zoekend naar een plausibele verklaring zal ik ongetwijfeld gedacht hebben dat het Veenders waren die op vakantie waren in het buitenland...

Op de wurft speelden we met de buurkinderen, lieten we onze vlieger - samen gemaakt met pappa - op en leerden we fietsen. Niet op een kinderfietsje met zijwielletjes, maar op een 'grote mensen fiets', opzij hangend, met één been onder de stang door. De sloot, daar bleef ik uit de buurt..

De Bullebak

Op een goede middag wandelde ik nog langs die plek waar ik geboren ben. De ooit zo wijds lijkende sloot bleek slechts enkele meters breed. Een sloot, die ik in mijn kindertijd angstvallig heb gemedend. Want daar.... woonde de bullebak!

Om mij te behoeden voor een nat pak, of erger, hadden mijn ouders mij namelijk verteld dat in de sloot een monster huisde: de bullebak. Deze was gek op kleine kinderen en aasde altijd op peuters die iets te dicht bij de slootkant kwamen. Hij greep ze dan onvoorwaardelijk beet en sleepte ze mee naar de diepte, om ze daar op te peuzelen. Moderne pedagogen zullen ongetwijfeld hun kanttekeningen plaatsen bij deze aanpak, maar zij hielp wel! Ik, noch een van mijn broertjes of mijn zusje is ooit te water geraakt in die toch waterrijke omgeving waar wij opgroeiden.

Achteraf beschouwd ligt hier misschien wel de oorzaak waarom ik nooit een echte zwemliefhebber ben geworden. Maar dat kan ook veroorzaakt zijn door de zwemlessen die ik later mocht ondergaan tijdens het schoolzwemmen in het 'zwembad'. Een afgezet stuk Braassemeer, waar we bij een temperatuur van zestien graden eerst een kwartier mochten droogzwemmen op het koude natte zand, om daarna het water van twaalf graden in gejaagd te worden. Het water, waar de bullebak huisde... Tweemaal 'br-rrrr' dus...

Het volgende liedje, gemaakt in het kader van een schoolproject tijdens mijn onderwijsjaren, was dan ook zó geschreven:

De Bullebak van de Braassem

Wat mij laatst toch is overkomen:
Maakte een wandelingetje langs de Noordka,
liep in het zonnetje te dromen,
zo langs de Braassem, ga maar na.

Plots grote golven in het water.
Ik schrok me rot, er ging iets vreselijk te keer!
Ik zag een kop en even later
een heel groot monster in het meer.

Refrein 1

Er zit een monster in de Braassem.
Het is een grote boze Bullebak, ja heus!
Hij heeft een stinkende asem
en er komt rook uit zijn neus.

Een dinosaurius uit 't verleden,
misschien een neefje van het Monster van Loch Ness,
kwam uit het water aangegleden.
Ik schoot volledig in de stress.

Hij keek me aan met schele ogen.
Zijn tanden flikkerden gevaarlijk in de zon.
Hij hapte naar me, ongelogen!
'k Ging aan de haal zo hard ik kon.

Refrein 2

Er zit een monster in de Braassem.
Een vrees'lijk beest, het is echt waar wat ik beweer!
De Bullebak van de Braassem
woont in de diepten van het meer.

BRON:

■ Schildersverdriet, blog Piet Pouw van oktober 2012

Files in de Veen

Joost Soetens

In 1960 kwamen op de Provincialeweg - nu Alkemadelaan - een paar keer files voor. Dat gebeurde niet zo vaak omdat er nog weinig auto's reden. Maar als Feyenoord tegen Ajax speelde of andersom dan zorgden de supporters voor een (te) groot verkeersaanbod!

In 1938 was de rijksweg 4 van Amsterdam tot Burgerveen klaar. Voor de oorlog was men begonnen aan het deel Ypenburg - Burgerveen. Tijdens de oorlog werd de aanleg stopgezet maar daarna hervat. Vanaf 1957 werd de weg in delen opengesteld. Begin 1958 tot aan Hoogmade, begin 1960 tot aan Roelofarendsveen.

Het aquaduct onder de Ringvaart werd pas op 28 januari 1961 geopend. Gevolg was dat het verkeer Amsterdam - Rotterdam vice versa in 1960 over de provinciale weg werd geleid. Bij Burgerveen van de rijksweg af en bij Roelofarendsveen er weer op. Dat leverde dus files op, zeker als Feyenoord tegen Ajax speelde. Het supporterslegioen van Feyenoord was destijds twee keer zo groot als dat van Ajax: 45.000 tegen 20.000! Bovendien waren de supporters van Feyenoord fanatieker. In 1960 speelden de clubs maar liefst vijf keer tegen elkaar. De totaaluitslag: Feyenoord 23 en Ajax 13 doelpunten!

De A4 in aanleg tussen Hoogmade en Roelofarendsveen in oktober 1959.

Feyenoord - Ajax	22-05-1960	Eredivisie
Ajax - Feyenoord	26-05-1960	Beslissingswedstrijd, gedeelde eerste plaats in de eredivisie
Ajax - Feyenoord	06-06-1960	plaatsing Europacup
Feyenoord - Ajax	18-06-1960	plaatsing Europacup
Feyenoord - Ajax	28-08-1960	Eredivisie

BRONNEN:

■ Matthé Rietbroek
■ www.autosnelwegen.nl
■ nl.wikipedia.org/wiki/De_Klassiek_